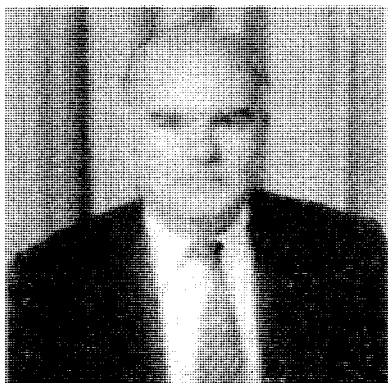

Κείνο το ματωμένο Ιούλη. Κοινές εμπειρίες από το πραξικόπημα.

Με το Χρίστο Λογγίνο, το βετεράνο αγωνιστή, συνταξιούχο δάσκαλο μας συνδέουν μια ζωή κοινοί αγώνες πολιτικοί κι

Αγέραςτος, στις επάλξεις του χρέους ως τα σήμερα, ο Χρ. Λογγίνος παρόλη την προχωρημένη ηλικία του.

απελευθερωτικοί. Απλά 1947 - με τον αγώνα για την εκλογή του Μακάριου του Β', κείνο το δύσκολο και δραματικό αγώνα, που κορυφώθηκε τον Οκτώβρη της ίδιας χρονιάς - ίσαμε το δημοψήφισμα το ενωτικό το 1950, που στις τελευταίες μέρες που γυρνούσαμε από σπίτι σε σπίτι, για να υπογράψουν κι οι ανήμποροι, ως την αποφασιστική τομή που έφερε στον πολιτικό σκηνικό χώρο η ΠΕΟΝ - με μια έντονη παρουσία της ΠΕΟΝ Κυθρέας - μέχρι την ανάρτηση, νύχτα, από το συγγραφέα και τον αείμνηστο Κώστα Μηρμούγγη μιας πελώριας ελληνικής σημαίας στον αστυνομικό σταθμό της κωμόπολης, μια σημαδιακή μέρα, ως τον αγώνα του 55-59, ως τα σήμερα...

Του Πέτρου Στυλιανού

Έτσι μια απλή αναφορά στ' όνομά του και στην παρουσία του στο πλήθος, που φρικιούσε 'κείνο το πρωινό της 15ης του Ιούλη απ' αγανάκτηση για το παρανοϊκό του πράγματος, όπως στη σημανσή μας της 17ης γράφαμε, στάθηκε αφορμή για τούτο το ξεδίπλωμα της μνήμης του αγωνιστή και φίλου δάσκαλου, όπως το κατέγραψα στις 18 του Ιούλη στο σπίτι που προσωρινά διαμένει - ξεριζωμένος για την ώρα απ' τη δροσόλουστη Κυθρέα - άψευστη πικρή προσμαρτυρία κεινού του ματωμένου Ιούλη...

Ξεκινήσαμε στις οχτώ το πρωί με τη Μαρή, μετ' αυτοκίνητο του Ανδρέα Μιχαηλίδη (του Ικκή) για τη Λευκωσία. Φτάσαμε στο χω'ρο που σταθμεύαν τ' αυτοκίνητα της Κυθρέας, στον προμαχώνα κοντά στου Μπαραικτάρη. Μάθαμε κει για το πραξικόπημα. Τράβηξα αμέσως για το παζάρι για να βρω το φίλο Αντώνη Χατζηκλεάνθους, σύζυγος της Μαρίας, αδελφής του Αρχιεπισκόπου. Το κηροποιείο του βρισκόταν στην οδό Αλκιβιάδου, αριθμός 21, στο χώρο που βρίσκεται σήμερα ελληνοκυπριακό φυλάκιο, στην περιοχή της δημοτικής αγοράς, (Παλαιό Δημαρχείο). Ενώ κατευθυνόμουν στο κατάστημα, είδα να σταματάει δίπλα μου - βρισκόμουν στην περιοχή πούναι το τζαμί της Εμερκές - τ' αυτοκίνητο του Αντώνη, που με φώναξε, για να μάθει τι συμβαίνει. Τον πληροφορήσα πως κτυπούσαν το προεδρικό τον συνόδεψα κι έβαλε μπρος για τοπροεδρικό.

Φτάσαμε στο χώρο που βρίσκεται το ταχυδρομείο των Αγίων Ομολογητών, στη λεωφόρο Σεβέρη.

Ένα τανκ απέκοπτε την είσοδο στο προεδρικό. Γύρω σωρό οι κάλυκες από σφαίρες. Αλλάξαμε πορεία και κατευθυνθήκαμε προς τις προεδρικές κατοικίες, για να επιστημόσουμε, όμως, αμέσως πως κι εκεί ο δρόμος ήταν αποκλεισμένος. Στραφήκαμε προς το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Λίγοι υπάλληλοι - κι ανάμεσά τους ο διευθυντής του Γ.Τ.Π., Μιλτιάδης Χριστοδούλου - κυκλοφορούσαν τους διαδρόμους ή βρίσκονταν στα γραφεία τους. Εδώ, ο Ευγένιος Σωτηρόπουλος, που διατηρούσε κατάστημα ηλεκτρικών ειδών, μας πληροφόρησε πως στο προεδρικό φρουρά του χρειαζόταν σφαίρες και μας πρότρεψε να αναζητήσουμε από κάποιο αστυνομικό σταθμό σφαίρες. Ύστερα από λιγόλεπτη σύσκεψη κατευθυνθήκαμε στον αστυνομικό σταθμό της πύλης Πάφου.

Η κεντρική του όμως είσοδος ήταν κλειστή· μας άνοιξαν, έτσι, από μια μικρή είσοδο· μπήκαμε μέσα κι αναζητήσαμε τον υπεύθυνο αξιωματικό. Κάποιος ανώτερος αξιωματικός, που με ήξερε, μας είπε πως αναΐμεναν κι εκεί, στιγμή τη στιγμή, την επίθεση. Ο υπεύθυνος του σταθμού για τα πολεμοφόδια μας έδωσε δέκα κιβώτια με σφαίρες, που περιείχαν χίλιες σφαίρες το καθένα· μας παρέδωσε ακόμα μια χειροβομβίδα κι ένα περίστροφο. Στραφήκαμε ξανά στο χώρο του Γ.Τ.Π., μιας και στο προεδρικό δεν μπορούσαμε να μπούμε. Ο Ευγένιος κατέβηκε, παίροντας μαζί του το πιστόλι και τη χειροβομβίδα. Αργότερα ο Αντώνης με πληροφόρησε πως ο Ευγένιος

σκοτώθηκε σε σύγκρουση με τους πραξικοπηματίες. (Σ.σ.: Ο Λογγίνος, που θυμόταν μόνο το μικρό όνομα του Σωτηρόπουλου, θέλει τον Ευγένιο αστυνομικό· αντίθετα ο Μιχαλάκης Χατζηκλεάνθους, αστυνομικός, ανειψιός του αείμνηστου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, με πληροφορεί πως ο Ευγένιος Σωτηρόπουλος - που σκοτώθηκε πράγματι «εν ψυχρώ» από πραξικοπηματίες στη λεωφόρο Σεβέρη, απέναντι στο περίπτερο με τα παγωτά Παπαφιλίππου - διατηρούσε κατάστημα ηλεκτρικών ειδών.

Τραβήξαμε στη συνέχεια με τον Αντώνη στην περιοχή του Χίλτον, σε μια πρεσβεία που το προσωπικό της του ήταν γνωστό. Όμως μ' όλο που κτύπησε το κουδούνι της εισόδου, κανένας δεν μας άνοιξε. Έτσι ο Αντώνης κατέβασε το φορτωμένο με σφαίρες αυτοκίνητο στο υπόγειο της πρεσβείας όπου και τ' άφησε αφού το κλείδωσε. Και τούτο γιατί αν μας ανάκοπταν πραξικοπηματίες με τ' αυτοκίνητο φορτωμένο, θα μας εκτελούσαν επιτόπου. Πήραμε το δρόμο με τα πόδια για το σπίτι του Αντώνη στην Παλλουριώτισσα. Ο διευθυντής ενός γραφείου ταξί που συναντήσαμε στο δρόμο και τον παρακάλεσαμε να μας πετάξει παρακάτω, αρνήθηκε κατηγορηματικά να το κάμει σε κείνο το κομφούζιο και το χαλάζι από σφαίρες.

Φτάσαμε τελικά στο σπίτι του Αντώνη, που βρισκόταν στην Παλλουριώτισσα, στην οδό Πουλλίου και Καποτά, όπου η γυναίκα του, η Μαρία, αδελφή του Αρχιεπισκόπου, η κόρη του και μια γειτόνισσα, που βρισκότανε μαζί τους, ήταν πολύ στεναχωρημένες. Κλαίγαν μετά από την ανακοίνωση των πραξικοπηματιών πως ο Μα-

κάριος ήταν νεκρός.

Έμεινα στο σπίτι, αναγκαστικά γιατί δεν μπορούσαμε να μετακινηθούμε όσο που ακούστηκε η φωνή του Μακαρίου από τον πρόχειρο ραδιοσταθμό της Πάφου, που καλούσε το λαό σε αγώνα και αντίσταση. Νέα δάκρυα κύλησαν απ' τα υγραμένα μάτια μας· μα τούτα δω ήταν δάκρυα χαράς.

- Μου το 'λεγε ο Χρίστος, είπε στη Μαρία ο Αντώνης, πως ήταν σκηνοθετημένη η παρουσία του Μακαρίου νεκρού. Άνοιξε τώρα το ούισκυ να πιούμε ένα ποτήρι...

Κι αφού το 'πιαμε μονοκοπανιά, τρέξαμε να χτυπήσουμε τις καμπάνες, σαν που μας πρόσταζε ο Μακάριος με το διάγγελμα του. Το καμπαναριό της εκκλησίας της Παναγίας της Παλλουριώτισσας σείστηκε απ' τα χτυπήματα τούτα της χαράς για την αναπάντεχη διάσωση του Μακαρίου.

Μα κανένας δεν ήρθε - ίσως ο κόσμος και να μην ήξερε ποιο να 'ταν το νόημα τούτων των κωδωνοκρουσιών - κι έτσι στραφήκαμε στο σπίτι του Αντώνη.

Ξεκίνησα στη συνέχεια περπατητός προς την έκθεση αυτοκινήτων του Δημάδη, όπου - όπως μάθαμε - είχαν συγκεντρωθεί τ' αυτοκίνητα τόσο της Κυθρέας όσο και των άλλων χωριών της Μεσαορίας, μιας κι οι πραξικοπηματίες τους απαγόρευαν την αναχώρηση για τα χωριά τους. Στο αυτοκίνητο βρήκα, επιτέλους, και τη Μαρή, που την είχα χάσει μιας και τραβήξαμε χωριστούς δρόμους. Διανυκτερεύσαμε στ' αυτοκίνητα.

Μέσα-μέσα οι πραξικοπηματίες επι-

σήμαιναν κάποιο επιβάτη, που δεν τους άρεσε η φάτσα του, το σέρναν βίαια κάτω απ' το αυτοκίνητο και τον ξυλοφόρτωναν με σαδιστική μανία. Κάποια στιγμή επισήμαναν ένα νεαρό, τον έσυραν κι αυτόν με βία κάτω απ' τ' αυτοκίνητο, τον επιβίβασαν σ' άλλο και τον εξαφάνισαν· μπορεί και να τον σκότωσαν.

Κάποια στιγμή μια ομάδα από καμιά τριανταριά αντιστασιακούς τράβηξε με περήφανους βηματισμούς προς τη μεριά του Λαϊκού Καφεκοπτείου απ' όπου στερνότερα έδωσε τη μάχη για την τιμή των όπλων και της Δημοκρατίας, που μια χούφτα παρανοϊκοί τη δολοφονούσαν και τη σκύλευαν.

Σε λίγο οι πραξικοπηματίες μας πρόσταξαν να κατεβούμε απ' τ' αυτοκίνητα και να πέσουμε πρηνηδόν - όπως έκαναν κι οι ίδιοι, άλλωστε, σε λίγο - για ν' αποφύγουμε αδέσποτα πυρά μα και δασταυρούμενα, π' άρχισαν σε λίγο ν' ανταλλάσσονται ανάμεσα στους πραξικοπηματίες και τους αντιστασιακούς αγωνιστές που είχαν χαρακωθεί στο Λαϊκό Καφεκοπτείο.

Την άλλη μέρα επέτρεψαν την αναχώρηση των αυτοκινήτων. Κάναμε ολόκληρη περιδίνηση οδυσσειακή, για να στραφούμε στην Κυθρέα: Μας υποχρέωσαν αρχικά να κατευθυνθούμε στην Τύμβου, όπου οι εθνοφρουροί που επιτηρούσαν εκεί μας άνοιξαν το δρόμο για το Τραχώνι. Κατευθυνόμεσταν ήδη στο τρίσταtrato του Νέου Χωριού, για να πάρουμε το δρόμο της Κυθρέας, που περνάει απ' το Σεράγιο. Εδώ όμως, στο τρίσταtrato - που ένας του δρόμος οδηγάει στα σχολεία του Νιοχωριού - είχαμε καινούρια ανακοπή. Ένας μικρός Εοκαβιτατζής με πρό-

σταξε να κατέβω απ' τ' αυτοκίνητο με τα χέρια ψηλά, κι άρχισε την ανάκριση.

- Σε ξέρω εσένα δάσκαλε, μου σφύριξε με μίσος! Εσύ δε ήσουν π' άρπαξες τις προάλλες τις μπογιές κι έσβηνες τα συνθήματα του Διγενή απ' τους τοίχους του χωριού;

- Εγώ δάσκαλος είμαι, και μάλιστα συνταξιούχος· που να βρω τις μπογιές, μπογιατζής αφού δεν είμαι.

- Άστ' αυτά και σε ξέρω· έλα τώρα, ξέρουμε την αλήθεια.

Κείνη τη στιγμή πίστεψα στ' αλήθεια πως θα με σκότωναν· γιατί πράγματι με το Θεόδωρο Πετάση είχαμε σβήσει κάμποσα συνθήματα που βρίζαν το Μακάριο.

- Ναι, σβήσαμε κάτι συνθήματα, απάντησα· μα όχι συνθήματα που ήταν υπέρ του Διγενή, μα τα συνθήματα μονάχα κείνα που βρίζαν το Μακάριο.

- Άντε, κάθαρμα, φύγε, ούρλιαξε ο αφιονισμένος ένοπλος μητραλοίας· τέλειωσε πια η θητεία σας· είσατε ξεγραμμένοι. Και μ' έσπρωξε στ' αυτοκίνητο μ' ένα ύφος που 'λεγε πως μου 'κανε περίπου χάρη, που μ' άφηνε να ζήσω...

Όμως η περιπέτεια είχε και κάποια συνέχεια. Γύρω στις εννιά το βράδυ της ίδιας μέρας η της άλλης, ένα αστυνομικό τζιπ σταμάτησε έξω απ' το σπίτι μου και μια κουστωδιά - που δεν θα 'θελα έστω και τώρα να τους κατονομάσω - με μετέφερε στον αστυνομικό σταθμό της Κυθρέας.

Εκεί βρήκα ένα οικογενειακό φίλο - που κι αυτό δεν θέλω να τον αποκαλύψω - έξαλλο, μαινόμενο ν' απειλεί θεούς και δαίμονες - και πρώτιστα εμένα - ζητώντας μου να του παραδώσω τα όπλα που 'χα

«κρυμμένα».

- Μα για ποια όπλα μου μιλάς, του κάνω.

- Αυτά που 'χεις κρυμμένα στις καλαμιές μέσα, απάντησε, για, να μας δολοφονήσετε!

Πώς του 'ρθε τώρα αυτή η ιδέα και πως μεταστράφηκε τόσο θεαματικά ο άνθρωπος τούτος, που μαζί συνδεόμασταν με οικογενειακή φιλία πριν από λίγες μέρες, ένας Θεός το ξέρει. Άδικα προσπάθησα ώρα πολλή να τον μεταπείσω.

Στο τέλος με παράλαβε ένας πρώην μαθητής μου, που με αγκαλιές και γαλυφίες, προσπαθούσε να με «πείσει» να παραδώσω τον οπλισμό, που τάχατες κατείχα.

Στερνά, ύστερα από τρίωρη ανάκριση, πείστηκαν πως τίποτε δεν κράταγα· κι ο πρώτος πρόσταξε:

- Άντε, κ. Χρίστο, στράφου τώρα σπίτισου!

Κατάλαβα τί με περίμενε, αν έφευγα μονάχος μέσα στ' άγρια μεσάνυχτα - η ώρα ήταν 11.30 μ.μ. - σαν μια σφαίρα θα 'ταν αρκετή για να με ξεπαστρέψει στα έρημα δίσπρατα του χωριού...

Στράφηκα και του 'πα:

- Μονάχος τέτοια ώρα το ξέρετε πως καθόλου ασφαλής δεν θα 'μαι.. Έτσι, όπως με πήρατε απ' το σπίτι μου, με τον ίδιο τρόπο και να με γυρίσετε πίσω.

Πείστηκαν· κι η περιπέτεια τέλειωσε προσώρας κείνα τα πικρά δραματικά μερόνυχτα, που ντρόπιασαν την πατρίδα ανεξίτηλα...